

Nr 17.

Ankom till riksdagens kansli den 7 mars 1939 kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning angående dels vissa ändringar i tjänstepensionsreglementet för arbetare vid riksbankens sedeltryckeri och pappersbruk, dels ock bemyndigande för fullmäktige att besluta om pensionering av viss arbetarpersonal.

I en till bankoutskottet avlåten, den 26 januari 1939 dagteknad skrivelse hava fullmäktige i riksbanken *dels* överlämnat förslag till vissa ändringar i tjänstepensionsreglementet för arbetare vid riksbankens sedeltryckeri och pappersbruk, *dels ock* gjort framställning angående bemyndigande för fullmäktige att i förekommande fall besluta angående pensionering av arbetare vid riksbanken enligt de grunder, som angivas i kungörelsen den 7 december 1934 (nr 585) med föreskrifter angående pensionering av viss arbetarpersonal i statens tjänst. I skrivelsen hava fullmäktige anfört följande:

Gällande bestämmelser angående tjänste- och familjepension för arbetare vid riksbankens sedeltryckeri och pappersbruk överensstämman, om man bortser från pensionsunderlag och pensionsavdrag, i huvudsak med föreskrifterna i tjänste- och familjepensionsreglementena för arbetare av den 30 juni 1934, respektive den 16 oktober 1936. (Se härom bankoutskottets utlåtanden 1935: 68 och 1937: 71).

I en den 8 april 1938 dagteknad proposition (nr 299) föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att *dels* godkänna vid propositionen fogade förslag till kungörelser om ändring i vissa delar av förenämnda tjänste- och familjepensionsreglementen, *dels ock* bemyndiga Kungl. Maj:t att i överensstämmelse med vad i propositionen anförts utfärda bestämmelser angående tillämpning av de ifrågavarande ändringarna.

Förslagen avsågo i huvudsak att åstadkomma förbättring av arbetarnas rätt att tillgodoräkna sådan anställningstid i statens tjänst, för vilken tjänstepensionsavgift eller tjänstepensionsavdrag icke utgått. Sålunda skulle genom ändring i 2 § 2 mom. tjänstepensionsreglementet arbetare såsom tjänstår för pension få tillgodoräkna två tredjedelar av den tid, under vilken han efter uppnådd ålder av 18 år, utan att vidkännas pensionsavdrag eller erlägga pensionsavgift, i statens tjänst innehaft sådan anställning, som utgjort hans huvudsakliga sysselsättning och förvärvskälla, medan arbetaren tidigare icke fått börja räkna tjänstår förrän efter fyllda 21 år. I anslutning härtill föreslogs en formell jämkning i 3 § i sistnämnda reglemente. Vidare hade i punkten 3 av övergångsbestämmelserna till tjänstepensionsreglementet införts ett tillägg, som avsåg att förbättra möjligheterna för arbetare, vilka före den 1 januari 1945 nödgas lämna sin anställning till följd av sjukdom, att erhålla sjukpension. — Slutligen hade i sistnämnda reglemente vidtagits vissa jämkningar i 1 § 1 och 2 mom., 2 § 3 mom. samt

punkten 2 övergångsbestämmelserna ävensom i övergångsbestämmelsen till familjepensionsreglementet.

De förordade ändringarna i reglementena föreslogos skola lända till efterrättelse från och med den 1 juli 1938. Föredragande departementschefen hemställde emellertid, att Kungl. Maj:t skulle erhålla bemyndigande att utfärda tillämpningsföreskrifter, som skulle giva författningsändringarna retroaktiv giltighet från och med respektive reglementes ikraftträdande, dock att den ökade förmånen skulle börja utgå tidigast från och med den 1 juli 1937.

Sedan bankoutskottet i utlåtande nr 55 tillstyrkt propositionen, blev densamma av riksdagen bifallen.

Kungl. Maj:t har sedermera den 17 juni 1938 utfärdat författningar i ämnet (S. f. nr 506—509).

Ehuru frågan är av ganska ringa betydelse synas motsvarande ändringar, som vidtagits i 2 § 2 mom. och 3 § tjänstepensionsreglementet för arbetare samt i punkten 3 övergångsbestämmelserna till sagda reglemente böra genomföras i tjänstepensionsreglementet för arbetare vid riksbankens sedeltryckeri och pappersbruk. Fullmäktige torde vidare böra lämnas befogenhet att tillämpa de ändrade föreskrifterna retroaktivt enligt samma grunder som i förenämnda kungörelse den 17 juni 1938 (nr 508). Bemyndigande härtill skulle, såvitt nu kan bedömas, erhålla betydelse för en arbetare vid sedeltryckeriet, som avgått med sjukpension, samt för fyra arbetare vid pappersbruket, vilka avgått med ålderspension.

Däremot torde övriga ändringar i 1934 års tjänstepensionsreglemente för arbetare samt ändringen i övergångsbestämmelsen till 1936 års familjepensionsreglemente beröra förhållanden, som sakna betydelse för riksbankens arbetare, varför några motsvarande ändringar icke erfordras i de bestämmelser, som gälla för dessa arbetare.

Tjänstepensionsreglementet för arbetare äger tillämpning endast å sådana arbetare i statens tjänst, vilka fylla ett fortlöpande om och endast för viss del av året förefintligt behov av arbetskraft och för vilka fastställts en arbetstid av normal omfattning.

De arbetare, vilka hava kortare arbetstid än i tjänstepensionsreglementet avses, kunna pensioneras enligt de summariska bestämmelser, som meddelats i kungörelsen den 7 december 1934 (nr 585) med föreskrifter angående pensionering av viss arbetarpersonal i statens tjänst. Såsom förutsättning för att arbetare skall kunna tillerkännas pension enligt nämnda kungörelse gäller jämlikt kungörelse nr 512/1938

att arbetaren antingen vid entledigandet uppnått en levnadsålder av sextio år eller ock före nämnda ålder blivit till följd av sjukdom, vanförhet eller lyte eller till följd av nedsatt arbetsförmåga oförmögen att på tillfredsställande sätt utföra honom åvilande arbetsuppgifter,

att arbetaren vid den tidpunkt, då han uppnår sextio års ålder eller av nyss angiven anledning dessförinnan entledigas, under en tid av sammanlagt minst femton år efter fyllda aderton år innehaft sådan anställning i statens tjänst, som utgjort hans huvudsakliga sysselsättning och förvärvskälla, dock att, där sammanlagda tiden i dylik anställning endast obetydligt understiger femton år, pension likväl må kunna beviljas, om arbetaren under avsevärd tid innehaft annan statsanställning,

samt att arbetaren gjort sig förtjänt av gott vitsord.

Pensionens storlek bestämmes i förhållande till den sammanlagda tid, arbetaren efter fyllda aderton år (se kungörelsen nr 512/1938) haft sådan anställning i statens tjänst, som utgjort hans huvudsakliga sysselsättning och förvärvskälla, till nedan angivna belopp för år räknat:

		Pensionsbelopp	
		man	kvinnor
		kr.	kr.
Om anställningstiden	understiger 20 år	540	408
»	» uppgår till 20 men ej till 25 år	696	528
»	» uppgår till 25 men ej till 30 år	852	648
»	» uppgår till 30 år eller mera	1 008	768

När särskilda skäl därtill föranleda, må pensionen bestämmas till lägre belopp än nu sagts. Pensionen bör nämligen i regel ej överstiga två tredjedelar av den avlöning, arbetaren under de sista fem åren av anställningstiden i medeltal uppburet från sin anställning i statens tjänst.

Dessa summariska pensioneringsbestämmelser äga icke tillämpning å arbetare vid riksdagens verk. Hos riksbanken finnas emellertid anställda åtskilliga manliga och kvinnliga arbetare — gårdskarlar, eldare, städerskor m. fl. — vilka med hänsyn till sina tjänstgörings- och avlöningsförhållanden om så vore fallet skulle kunna pensioneras enligt ifrågasvarande bestämmelser. Hittills har riksbanken fått hänvända sig till bankoutskottet för att få pensionsfrågan individuellt ordnad, när någon arbetare, som varit att hänföra till denna grupp, lämnat sin anställning hos riksbanken.

Med hänsyn till att regler i ämnet finnas, som gälla för statsförvaltningen i övrigt och vilkas tillämpning vid de stora affärsdrivande verken är anförtrodd åt verksstyrelsen, kan det ifrågasättas, huruvida det skall vara påkallat att underställa riksdagen varje hithörande ärende beträffande riksbankens arbetare. Ur praktisk synpunkt synes det vara lämpligare, att fullmäktige i riksbanken erhålla befogenhet att i enlighet med bestämmelserna i förenämnda kungörelse den 7 december 1934 (nr 585) besluta angående pensionering i fall, som här avses.

Under åberopande av det anförda hava fullmäktige hemställt, att bankoutskottet ville hos riksdagen tillstyrka *dels* att 2 § 2 mom. och 3 § reglementet angående tjänstepension för arbetare vid riksbankens sedeltryckeri och pappersbruk samt punkten 2 övergångsbestämmelserna till sagda reglemente måtte från och med den 1 juli 1939 erhålla den ändrade lydelse, som framginge av ett vid skrivelsen fogat förslag, *dels* att fullmäktige i enlighet med vad ovan föreslagits måtte tillerkännas befogenhet att retroaktivt tillämpa ifrågasvarande ändringar i tjänstepensionsreglementet, *dels* ock att fullmäktige måtte bemyndigas att i förekommande fall besluta angående pensionering av arbetare vid riksbanken enligt de grunder, som angivas i kungörelsen den 7 december 1934 (nr 585).

Nämnda förslag är intaget såsom Bilaga till detta utlåtande.

Det av fullmäktige framlagda förslaget till ändringar i reglementet angående tjänstepension för arbetare vid riksbankens sedeltryckeri och pappersbruk samt i övergångsbestämmelserna till nämnda reglemente har i till- *Utskottet.*

lämpliga delar utformats i saklig överensstämmelse med de år 1938 beslutade ändringarna i tjänstepensionsreglementet för arbetare i statens tjänst. Med hänsyn härtill får utskottet tillstyrka fullmäktiges ändringsförslag. Mot fullmäktiges förslag i fråga om retroaktiv tillämpning av ifrågavarande ändringsföreskrifter, vilket förslag jämväl ansluter sig till vad i motsvarande hänseende beslutats beträffande ovanberörda av 1938 års riksdag godkända reglementsändringar, har utskottet icke något att erinra.

Vad angår frågan om bemyndigande för fullmäktige att i förekommande fall besluta angående pensionering av arbetare vid riksbanken med tillämpning av de grunder, som angivas i kungörelsen den 7 december 1934 (nr 585), synes en åtgärd i denna riktning vara motiverad såväl av praktiska skäl som med hänsyn till de regler härutinnan, som gälla för statsförvaltningen i övrigt. På grund härav får utskottet tillstyrka bifall till fullmäktiges framställning jämväl i denna del.

Utskottet hemställer förty,

att riksdagen, i anledning av fullmäktiges i riksbanken förevarande framställning, må

dels godkänna härvid fogade förslag till ändringar i reglementet angående tjänstepension för arbetare vid riksbankens sedeltryckeri och pappersbruk, att tillämpas från och med den 1 juli 1939;

dels bemyndiga fullmäktige att retroaktivt tillämpa ifrågavarande ändringar i nyssnämnda reglemente enligt samma grunder, som angivas i kungörelsen den 17 juni 1938 (nr 508) om tillämpning i vissa fall av kungörelsen den 17 juni 1938 (nr 506) om ändring i vissa delar av reglementet angående tjänstepension för arbetare i statens tjänst;

dels ock bemyndiga fullmäktige att i förekommande fall besluta angående pensionering av arbetare vid riksbanken enligt de grunder, som angivas i kungörelsen den 7 december 1934 (nr 585) med föreskrifter angående pensionering av viss arbetarpersonal i statens tjänst.

Stockholm den 7 mars 1939.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:
från första kammaren: herrar Åkerberg, Ehrnberg*, Nilsson i Mölndal, Swartling, Leander* och Ohlin*;

från andra kammaren: herrar Holmgren*, Paulsen, K. A. Westman, Gustavson i Västerås, Svedman, Johansson i Djursnäs*, Dahlbäck* och Sundberg.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

F ö r s l a g

till

**vissa ändringar i reglementet angående tjänstepension för arbetare vid
riksbankens sedeltryckeri och pappersbruk.****2 §.**

2. Såsom tjänstår enligt detta reglemente skall jämväl tillgodoräknas

a) tid, för vilken arbetare, utan att detta reglemente varit å honom tillämpligt, vidkänts avdrag eller erlagt avgift för tjänstepension från staten eller från av staten upprättad eller understödd pensionsanstalt, pensionsfond eller pensionskassa; samt

b) två tredjedelar av den tid, under vilken arbetare efter uppnådd ålder av 18 år, utan att vidkännas pensionsavdrag eller erlægga pensionsavgift, i statens tjänst innehaft sådan anställning, som utgjort hans huvudsakliga sysselsättning och förvärvskälla.

3 §.

Från och med — — — bestämmelserna i 4 §.

Vid tillämpning av detta stadgande må tid, varunder reglementet icke varit å arbetaren tillämpligt, räknas såsom tjänstår endast i den mån arbetaren för sådan tid vidkänts avdrag eller erlagt avgift för tjänstepension från staten eller från av staten upprättad eller understödd pensionsanstalt, pensionsfond eller pensionskassa.

År arbetare — — — nämnda tidsperiod.

Övergångsbestämmelser.

2. Har arbetare — — — 1 § sägs.

Arbetare må, om han avgår med rätt till pension före den 1 januari 1945 och därvid med tillämpning av de ovan i detta reglemente innefattade bestämmelserna icke kan räkna tjugufem tjänstår, av tid, varunder han före ikraftträdandet innehaft statsanställning, som i 2 § 2 mom. b) sägs men för vilken tjänstår icke fått tillgodoräknas jämlikt första stycket i denna punkt, såsom tjänstår för pension tillgodoräkna, i den mån så erfordras för att uppbringa antalet tjänstår till tjugufem, fyra femtedelar om avgången äger rum före den 1 januari 1940 samt tre fjärdedelar om avgången äger rum under tiden 1 januari 1940—31 december 1944. De nu föreskrivna grunderna för beräkning av tjänstår skola i tillämpliga delar gälla jämväl vid avgörande av fråga huruvida arbetare, som avgår före den 1 januari 1945, kan räkna för rätt till sjukpension erforderligt antal tjänstår.